

Pravljica o dveh rožah.

umenko pa je odnesel naslednji dan vrtnar bogate gospode, kakor je bilo dogovorjeno. In bila je ponosna in srečna kakor princezinja, kadar jo zovejo nevesto mladega kralja.

Imela pa je tudi dovolj vzroka biti vesela, kajti novo domovje, kamor so jo prenesli, je bilo zelo krasno. Hiša teh bogatih ljudi je stala v predmestju. Tam so stanovali samo bogatini, in ob tej cesti, kjer je stala hiša, so stanovali zopet najbogatejši izmed bogatinov. Cesta je bila tako znamenita, da — če je drčal po nji kak voz, so stopali konji vselej samo prav lahno, da niso motili miru stanovalcev. V hišah so bili pa nagromadeni toliki zakladi, da je bil zrak kakor z zlatim prahom napolnjen. Še celo vrabci, ki so frčali skozi ulico, so prišli s pozlačenimi repki vun. Pred hišo tikoma ceste je bil vrtič in v njem so bila z rumenim peskom posuta pota. Na ta vrtič se je videlo s ceste skozi omrežena vrata. Zadaj za hišo pa je bil pravi vrt, velik in prostoren. Okoli njega je bil visok kamenit zid, tako da ni mogel nihče videti vanj.

To je bil torej novi dom rumene rože. V tistem trenutku, ko je stopila na vrt, je že zaznala, da je prišla v imenitno družbo.

Sredi vrta je bila velika okrogla trata, tako dobro gojena, kakor glava tistega moža, ki gre vsak dan k brivcu in se da ostriči. V krogu okolu trate so bile gredice in v gredicah cvetice vseh vrst, kar si jih je sploh mogoče misliti, in daleč naokoli je vse dehtelo in žarelo raznih barv.

Na sredi te zelene trate je bila pa zopet okrogla gredica. To je bil najznamenitejši prostor celega vrta. Tu je stal cel gozdič rožnih grmov; same rumene, rumenkaste, zelenkastorumene in rdečkastorumene rože. To je bila zbirka tēj, o kateri je včeraj govoril bogati gospod. In sem na to mesto je krenil vrtnar, ki je nesel rumeno rožo.

Tedaj pa se je zgodilo prvokrat, da je v srcu rumene rože vzkliklo nekaj slabega. Opazila je namreč, kako so vse cvetke na vrtu stikale skupaj glavice in gledale nanjo in se opozarjale na novo kraljico imenitne gredice — in tedaj je zrastel v srčecu tėje brezmejen napuh. Ponosno je gledala naokoli in si je mislila na tihem: »Kaj ste pač ve proti meni?« Seveda jo je njen ponos kmalu nekoliko minul; dà, bila je celo prav v zadregi, ko jo je prinesel vrtnar do srede tratice in je tam dobila svoje mesto in je videla, kako gledajo nanjo vse tėje naokoli. Zdelo se ji je, da ji gledajo vsi ti pogledi v globočino srca. Pri tem je pa čula neko šustenje in šumenje šepetajočih glasov, da jo je skoro omamljalo.

Da je ona bila, ki ji je veljalo to šustenje — to je bilo jasno. In iz vsega tega šustjenja ji je le kak glas prišel na uho.

»Še eno so dobili, kot da je tu preveč prostora?« — »Toda ravno nasprotno: že vse pretesno je.« — »Jaz bi pa rada vedela, kaj si naša milostna gospa pravzaprav misli.« — »Me ji gotovo nismo več zadosti lepe — hihi —« — »Ste že videle novo tovarišico?« — »Da, zares, imenitno, imenitno!«

Rumena roža, ki je doslej gledala le v tla, se je ta hip globoko poklonila in obrnila žarečo glavico kvišku.

Opazila je v neposrednji bližini nekaj starih mogočnih rož, ki so ji prikimavale pomilovalno-prijazno, tako nekako, kakor prikimavajo starejše dvorne dame mladi deklici, ki je postavila prvokrat boječo nožico na gladki dvorni parket.

Lepe so bile te stare rože. Lepe, to je morala pripoznati tudi ona. In sploh vse rože, ki so stale tu, so bile lepe. In to ji je postalo takoj jasno, da ona ni več edina svoje vrste, ampak da je samo ena izmed mnogih iste vrste.

Kar je pa tem rožam pred vsem drugim dajalo plemenit značaj, to so bile male, krasno izdelane ploščice, kakršno je imela vsaka roža okoli vratu. Na teh ploščicah je bilo napisano ime vsake rože in njen izvor.

In kaj se je tu vse takó čudnega bralo! Tu so stale rože, kojih domovina je bila Kina; pri drugih Japonska, pri tretjih zopet Vzhodna Indija; dà, ena je bila celo z otoka Bourbon. Res, družba, ki je v njo prišla naša roža, je bila od daleč.

Kmalu je prišel vrtnar s ploščico, namenjeno za rumeno rožo. Medtem, ko jo je privezaval roži okoli vratu, so iztezale vse druge rože v tihi napetosti vratove, da bi zvedele, kdo in odkod je novinka.

Komaj pa se je bil odstranil vrtnar, že je nastal šum iznova, in sedaj še celo mnogo hujši kot poprej, in sicer zelo zaničevalen šum in prav grd.

Kajti da je bila ta roža — kakor je to stalo zapisano na ploščici — iz dobre in imenitne družine, to je bilo vsekakor res. No, pa saj to je bilo samo na sebi umljivo! Kako bi bila namreč ta roža sicer sèm prišla. Toda rojstni kraj: to, to! »Tu iz mesta« — je stalo na ploščici. In lahko si je misliti, kako so se dvigale rože iz Kine, Japonske, Vzhodne Indije in z otoka Bourbon! Kar križem je šlo od ene do druge: »Pomislite vendar, od tu! Prav čisto iz tega kraja je doma.«

In ena izmed ponositih rožnih matron se je sklonila pomilovalno k rumenki in ji je rekla: »Oh, ubogo dete! Gotovo ste preživeli prav neveselo mladost; občevali gotovo niste z nikomer?«

»O pač,« je odgovorila rumena roža. »Imela sem prijateljico, belo rožo, z njo sem skupaj rastle in dorastle.«

Ob tem pa je matrona čudno spačila obraz in urno rekla, kakor v strahu: »Toda otrok — bela roža?« In to se je čulo tako, kakor da hoče reči: »Ne govorite vendar tega tako glasno, da se še bolj ne ponižate!«

In neka druga matrona se je hlinila, kakor da ni dobro slišala, in je rekla glasno: »Kaj, z belo rožo ste občevali? Res? Z belo rožo?«

Tedaj pa je rumena roža naenkrat bolj utihnila. Čula je, kako so se druge smejale dalje: »Belo rožo ima za prijateljico!« Rumenka pa vendar ni umela, kaj je pravzaprav tako huđega na tem. Prva matrona pa se je zopet sklonila k njej in ji dejala: »Ljubo dete, tega si vendar ne moremo misliti — bela roža — to vendar ni prava družba za vas? To je nekaj prostaškega.«

In tedaj je postalo rumene rožice zopet sram, da o imenitni družbi pravnič ne razume in da je svojo lastno vrednost tako podcenjevala. In postala je končno čisto zmešana in je rekla boječe: »I seveda — če pravim, da sva bili prijateljici — je to menda pač preveč rečeno.«

»Da, to sem si tudi jaz mislila,« je odvrnila matrona. »Gotovo se vam je vsiljevala, in vi ste bili toliko dobrosrčni, da je niste zavrnil.«

Ko je videla rumena roža oči vseh nase uprte, ji je upadel pogum in rekla je tiho: »I, kajpak — tako je menda bilo.« Toda komaj je to izrekla, že jo je nekaj zbodlo — globoko notri v srcu! In spoznala je vso hudobijo, ki jo je zagrešila ravnokar. In mislila je na ubogo belo rožo, ki je postala tako nesrečna. Molče je sklonila glavico in nič več ni slišala, ne videla ničesar, kar se je vršilo okolu nje — in tiho je zaihtela. —

Medtem pa je nadaljevala bela roža, v rokah ubogega črevljarja, pot proti mestu in njena silna bol je prehajala počasi v top obup.

Vsak upor bi bil brezuspešen — to je takoj izprevidela. In zato se je vdala v brezupno usodo. Dopustila je, da so z njo delali, kar so hoteli. In njena glavica je visela velo in žalostno nizdol.

Pot je bila brezmejno dolga. Črevljar ni imel denarja, da bi se peljal, in zato so morali iti peš. Oče je šel naprej, otroka pa sta tekala, za roke se držeč, za njim.

Ko so pa prišli vedno globlje v mesto, kjer so postajale ceste vedno bolj vroče in soparne, in sta otroka videla, kako je roža povescila glavico, tedaj je bratec rekel sestrici: »Oh, uboga roža! Glej, kako je zvenela. Gotovo ji je prevroče.« In sestra je odvrnila: »Prav gotovo je žejna. Kadar pridemo domov, ji brzo dam vode.«

Nato pa sta devala otroka svoje male ročice pod glavico rože, da ji ne bi šla kri preveč v glavo, ker je tako venela — in v tem sta se menjavala, tako da jo je včasih bratec ščitil in nato sestra, in pri tem sta vedno ponavljala: »Oh, ti uboga, ljuba, lepa roža — le še malo čakaj, takoj bomo doma.«

Bela roža se je tudi v to vdala, kakor se je sploh vdala v vse; in ni niti pogledala otrok in se jima ni zahvalila. Saj ravno na ta dva je bila najbolj huda, ker sta bila največ kriva njene nesreče.

Končno vendar, ko je že postajalo temno, so prišli do stanovanja ubo-gega črevljarja. Tam je odprla bela roža oči in je pogledala okolu sebe. Cesta je bila še prav lepa, in hiša, v katero so vstopili, je bila še celo prav krasna, toda — o joj. — ko so stopili v vežo in zaprli za seboj hišna vrata, sta pa odprla otroka na levi strani veže steklena vrata, in od teh so vodile stopnice navzdol, in tako je postalo rožni jasno, da ji bo od sedaj naprej živeti v kleti. In zares je bilo tako; ubogi črevljar je bil namreč za vrtarja v tej lepi hiši.

Pod zemljo bo torej stanovala! Tako slabo so se ji izpolnile njene sanje o lepi prihodnosti. In še enkrat je vse vzkipelo v njenem srcu, in imela je samo še eno edino misel in eno željo, da bi namreč prejkomogoče umrla.

Otroka pa sta bila že stekla po stopnicah navzdol in že se ju je čulo, ko sta vzdiknila: »Mama, mama, lej, kaj smo ti prinesli!«

In tedaj se je vzdignila na oguljeni zofi v sobi bleda, slabotna ženska. In v tem, ko sta stekla otroka k njej in se je oklenila s svojimi malimi ročicami, je vstopil črevljar pred bledo žensko, vzdignil belo rožo z obema rokama kvišku in ji jo pokazal nemo, brez besede.

In ubogi ženi sta stopili dve solzi v velike odprte oči in sklenila je roki in gledala zdaj rožo in zdaj moža, tako da ni bilo možno reči, se je li to godilo iz veselja do lepe rože ali ker je na tihem hvalila Boga, da ji je dal tako dobrega moža.

Potem pa je rekla žena v vidni zadregi: »Oh, kaka krasota! Kar prelepa je za nas ta krasna roža. Otroka, sedaj pa le skrbita, da bo roži dobro pri nas.«

Tega si otroka nista dala dvakrat reči. Stekla sta vun in kmalu sta prišla nazaj z velikim cvetličnim loncem, napolnjenim z lepo, mehko, črno prstjo, in v to sta vsadila belo rožo. Nato sta pa postavila lonec na mizo, prinesla v malem vrčku vode in jo vlila na prst v loncu.

In tako je stala roža na mizi sredi borne sobe revnih ljudi. Ko je pa tako visela njena glavica nizdol, tedaj je bila kakor blede kraljevo dete, ki so ga ukradli iz palače in spravili v daljno nizkotno sužnost.

Nato sta pa dobila otroka večerjo: vsak kosček kruha s presnim maslom. In to je bilo vse. Toda bila sta zadovoljna, kakor se jima je videlo. Vsedla sta se na klopico nasproti mize, kjer je stala roža. Noge so jima visele dol, in jedla sta borno večerjo, hkrati pa vedno pogledovala na rožo in ji kimala. Nato sta pa šla spat in potem je nastopila tiha, temna noč.

(Konec prih.)

Povest odpadlega lista jablane.

V času je utihnilo žgolenje krilatcev na hišnih podbojih in na visokih deblih. Počasi so vstajala jutra, hladna jutra, vzbujajoča zveneče akorde v vejah borovcev, ki so vzdigali liki harfe svoje veje jesenskemu vetrcu.

Solčnih dni so še brnele čebelice v ajdovi njivi. Valovito polje poznega ovsa je tudi še dihala bujno, polno živiljenje. Med grmičevjem je zadonela še tuintam okorna prva pesem poznega krilatca-mladiča.

Bil je topel popoldan prijetnega jesenskega dne. Košata jablana v sadovnjaku je ohranjala z zadnjimi močmi svoje listje. Zdajinzdaj je zašumelo, zašustelo v zraku. Odpadel je prvi trudni list, ki mu je bila drobna čebelica pretežka. Sapica je posegla po drugem, tretjem orumenelem listu, ki je bilo na njem začrtanih tisoč pozdravov odletelim lastovkam. Jesenska